

Korleis leve med flåttan?

Jan Helge Dale

Kommuneoverlege Flora kommune

Korleis leve med flåtten ?

Disposisjon:

- Litt biologi
- Førebyggjande tiltak – ”leve med flåtten”
- Lyme borreliose og andre sjukdommar
- ”Myter og sanningar”

”Flåtthysteriet”

Dagbladet

Tirsdag 28. juni 2011 Nr. 175. Uke 26, 143. årgang. Leiesalg kr15,00. € 3 utenfor Norden.

ADVARSEL

Nå er FLÅTTEN ekstremt FARLIG

Fuktig vær får forskere til å slå

ALARM

SIDE 14 OG 15

PLATEKOMPA NIET

www.platekompaniet.no

DVD og Blu-ray i salg i morgen

TRUE GRIT

Nominert til ti Oscar, inkl. «Beste Film»

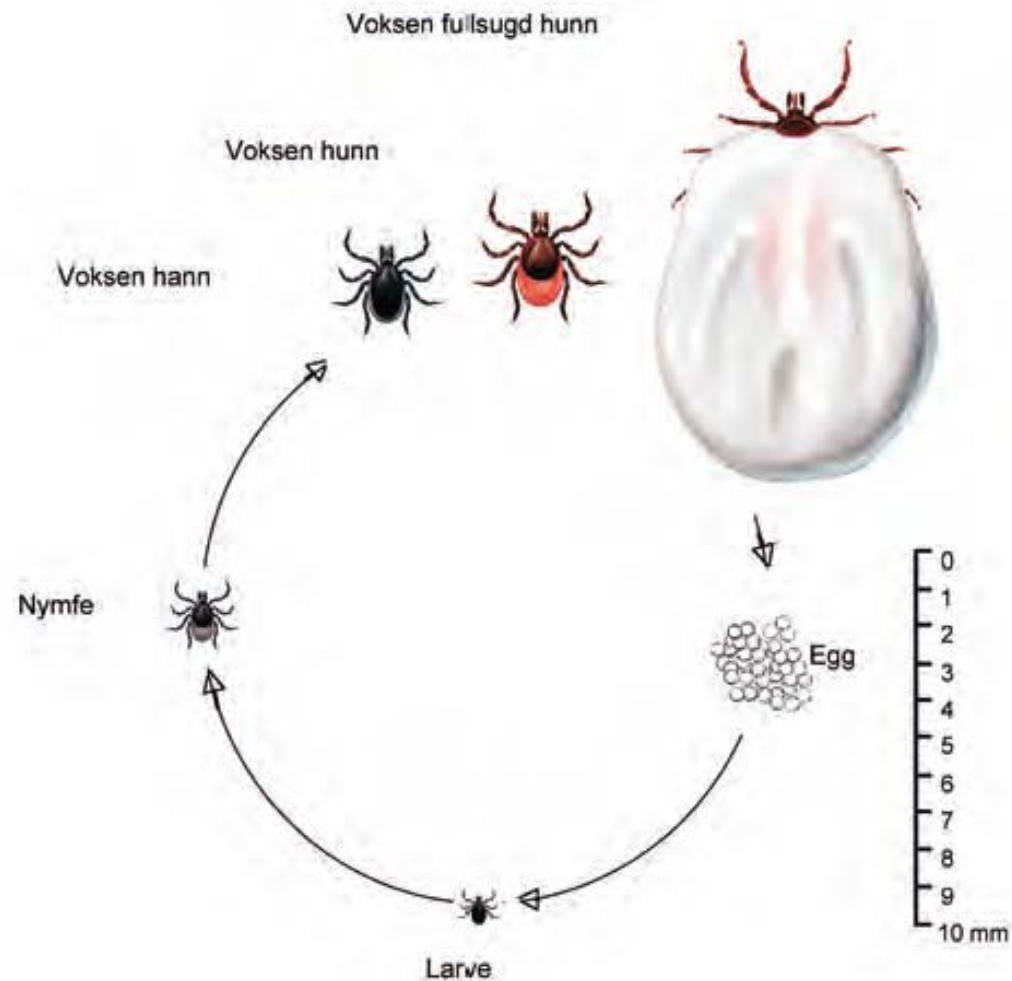
[illegible]

Flått i Norge

- Mest vanleg på Sørlandet – men Vestlandet kjem etter
- Skogflåttan finst langs kysten opp til Helgeland
- April til november
- Vert transportert med fuglar og kan flytte seg raskt
- Vanlege vertsdyr for flåttan er fuglar, gnagarar, hare, hjortedyr, storfe, hund, katt
- Der det er mykje hjortedyr er der mykje flått.
- Flåttan klatrar opp på gras og lyng og festar seg til dyr og menneske som går forbi – den hoppar ikkje ned frå trea.
- **Hjort, tilgroing og fuktigheit !**

Stadiar av flått

Korleis unngå å verte biten ?

- Lange bukse putta ned i strømpar eller støvlar. Tette klede Lyse klede.
- Ein kan òg redusere risikoen for flåttbitt ved å unngå å gå i høgt gras, lyng og kratt i område med mykje flått.
- Mange myggmiddel fungerer òg mot flått. (DEET)
- Det er viktig å sjekke huda for flått etter tur i område med mykje flått. Flåtten kryp raskt og kan bite seg fast dei fleste stader på kroppen, men helst på stader med tynn hud. Dusje når du kjem heim.
- Hundar og kattar som er i flåttområde må òg sjekkast.
- Resept på flåttmiddel til hund og katt får du hos veterinær.

Korleis fjerne flåtten?

- Fjern flåtten så raskt som mogeleg.
- Flått som vert fjerna innan eitt døgn etter at den har bite seg fast overfører sjeldan borrelia-bakterien.
- Bruk gjerne ein pinsett når du fjernar flåtten, den sit ofte godt fast. Har du ikkje pinsett kan du bruke fingrane.
- Ta tak helt inne ved huda og dra flåtten rett ut. Delar av munn og hovud som sit att i huda overfører ikkje borrelia-bakterien og gir ikkje borreliose.
- For å unngå infeksjonar på bittstaden, bruk ein pinsett for å fjerne evt. restar av flåtten.
- Vask gjerne bittstaden med såpe og legg på litt sårsalve.
- Gamle råd om å smørje flåtten inn med fett, sprit o.l. verkar ikkje, og gjer flåtten vanskelegare å fjerne.

Når må du oppsøke lege?

- Ikkje bittdagen eller dei første dagane !
- Ved borreliasmitte får ein vanlegvis eit utslett som spreiar seg ringforma utover i huda.
- Dette kan oppstå i løpet av 3 til 30 dagar etter at ein er biten.
- Ved slike symptom er det viktig at du tar kontakt med lege.
- Kontakt òg lege om du i tida etter flåttbitet føler deg slapp, har hovudverk eller muskel-leddsmarter.
- Både larvar, nymfer og vaksne hoer bit seg fast og sug blod

Sjukdommar frå flått

Flåtten kan spreie mange bakterie-, virus- og parasittsjukdommar.

- Lyme borreliose – ulike stadiar- hudplage, leddplager og nevrologisk sjukdom.

- Skogflåttencephalitt – TBE- hjernebetennelse

- Parasittsjukdommar

TRUSSEL: Studien viser at 4 av 500 flått som kommer til Norge via trekkfugler, er bærer av den malarialiknende parasitten. Foto: Fotolia/Scanpix

Ny farlig FLÅTT-SYKDOM

Norske forskere har påvist en ny malarialiknende parasitt som er kommet til Norge med flåtten.

FORSKNING
av skt. Sunn Hald Sæbø
hsa@dagbladet.no

Parasitten kan føre til malarialiknende sykdommer og i verste fall ende med dødsfall. Som del av sitt doktorgradsarbeid har lege Gunnar Hasle og forskerkollegaer studert flått som er kommet til landet ved hjelp av trekkfugler. Gjennom dette arbeidet har de oppdaget at den nye abesia-parasitten har nådd Norge.

– Vi visste at vi hadde Babesia i Norge fra før av. Vi har funnet det å stoffe og på hunder. Men nå ant vi en Babesia-art vi aldri tidligere har sett i Norge, sier forsker Håvard Øines ved seksjon for parasittologi ved Veterinærinstituttet, som deltok i studien.

Overraskende
led hiet av molekylære metoder

analyserte forskerne over 500 flått. En prosent av disse var positive for Babesia-parasitten, og fire av fem av disse igjen viste seg å bære den nye, såkalte Babesia-venatorum (EU1).

– Dette var helt overraskende for oss, sier Øines om forskningsfunnet.

Hvert år trekkes mellom 30 og 85 millioner spurvfugler til Norge.

Fuglene transporterer millioner av flått over Nordsjøen, Skagerrak og Kattegat. Så selv om det er en lav prosentandel med Babesia-infisert flått, vil det likevel være et betydelig antall smittede flått som kommer til Norge hvert år.

Selv om flåtten er infisert med den nye parasitten og kommer til Norge med trekkfugler, vet vi foreløpig ikke om den vil etablere seg her. På kontinentet er det riktige som er hovedvert, sier Øines.

– Kan være dødelig
Likevel advarer han og sier Babesia-parasittene kan være veldig farlig for mennesker, spesielt de som av ulike grunner har flåttmiljon flått. Eneste kjente dødsfall

FAKTA
Babesia-parasitt
• Tilhører piroplasmider som er malarialiknende parasitter.
• Lever inne i blodceller og har flått som mellomvert og pattedyr som hovedvert.
• Tidligere har det vært oppdaget Babesia-arter på storfe og hund i Norge (Kilde: veterinærinstituttet).
• Nå har norske forskere oppdaget at parasitten Babesia-venatorum (EU-1) er kommet til Norge.

knyttet til Babesia var i Jugoslavia i 1957. I USA er det flere hundre tilfeller hvert år, der mennesker blir smittet av parasitten. I Europa har det vært over 40 tilfeller, deriblant i Sverige, Storbritannia og Frankrike. Det har også vært tilfeller i Asia, Afrika og Sør-Amerika.

– Babesia-parasittene oppfører seg veldig likt når de er etablert i hovedverte. De gir feber og malarialiknende tilstander. I verste fall kan det ende med dødsfall. Det har det vært skjedt før, sier Øines.

Lyme borreliose

- Bakteriesjukdom
- Hudplager- erythema migrans
- Ledd- muskelplager. Hevelse og smerter
- Hjerne og nervebetennelse- lammelser/smerter
- Diagnostikk – blodprøver- usikkerheit- falsk positive og falsk negative
- Mange har antistoff utan å ha vore sjuke!
- Behandling: Antibiotika verkar. 1- 3 vekers kur

Allergisk reaksjon på bittet første dagar er ikkje borreliose !

Skogflåttencephalitt- TBE

- Virussjukdom
- Hjernebetennelse
- Feber, hovudverk, forvirring, nakkestiv, muskelsmerter og lammelsar
- Diagnose med antistoff frå ryggmargsvæske/blod
- Førebyggjande vaksining – antibiotika hjelper ikkje.
- Agder, Telemark, Vestfold, "Utlandet"

”Myter og sanningar”

Ca 30 % av flåtten er infisert med borrelia- aukande ?

Mykje hjort reduserer denne prosenten (fortynning)- men aukar talet på flått ?

3 årig livssyklus egg-larve-nymfe-vaksen.

Mikroklima, lang vekstsesong, kalde vintrar

Vertar: fuglar/gnagarar for larvar, hare/pinnsvin for nymfer, hjortedyr for vaksne

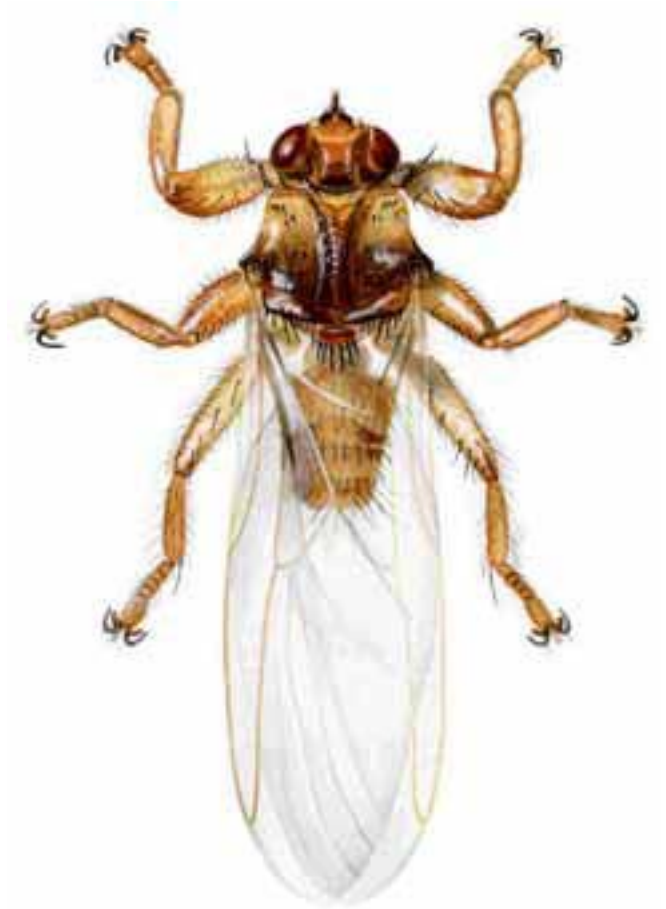

[illegible]

4 tilfelle av hjerneborreliose i Flora i 2010. Tilfeldig eller reell auke ?

Fylke	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Østfold	11	13	18	14	13	16	17
Akershus	11	8	13	11	26	17	7
Oslo	12	8	11	7	45	34	19
Hedmark	2	3	1	2	3	1	1
Oppland	2	4		3	3	3	3
Buskerud	3	8	6	11	6	7	4
Vestfold	29	24	14	19	10	30	25
Telemark	25	32	71	28	30	21	25
Aust-Agder	34	27	17	32	26	15	12
Vest-Agder	49	61	47	62	59	24	25
Rogaland	33	29	39	44	25	24	40
Hordaland	6	23	21	11	14	24	37
Sogn og Fjordane	10	15	25	28	20	23	14
Møre og Romsdal	20	15	21	36	42	26	47
Sør-Trøndelag	3	4	7	9	12	7	5
Nord-Trøndelag	2	3	3	5	4		4
Nordland	1	3	1	4	7	2	3
Trøms	2		1	2	1		
Finmark					1		
Total	255	280	316	328	345	274	288

Hjortelusflue

”Flåtthysteriet”

Et dikt til flåtten

Vi trasket i ei blautmyr
og været det var grått
det surklet og det skvalpet
så kom det brått en flått
vi stoppet opp og spurte
den bitte lille tassen
om hvordan det sto til
med pappan og med mamman
og vesle IngeLill
men flåtten bare vred seg
og snudde seg litt bort
så krøp den ned i gensern min
og dermed var det gjort

